

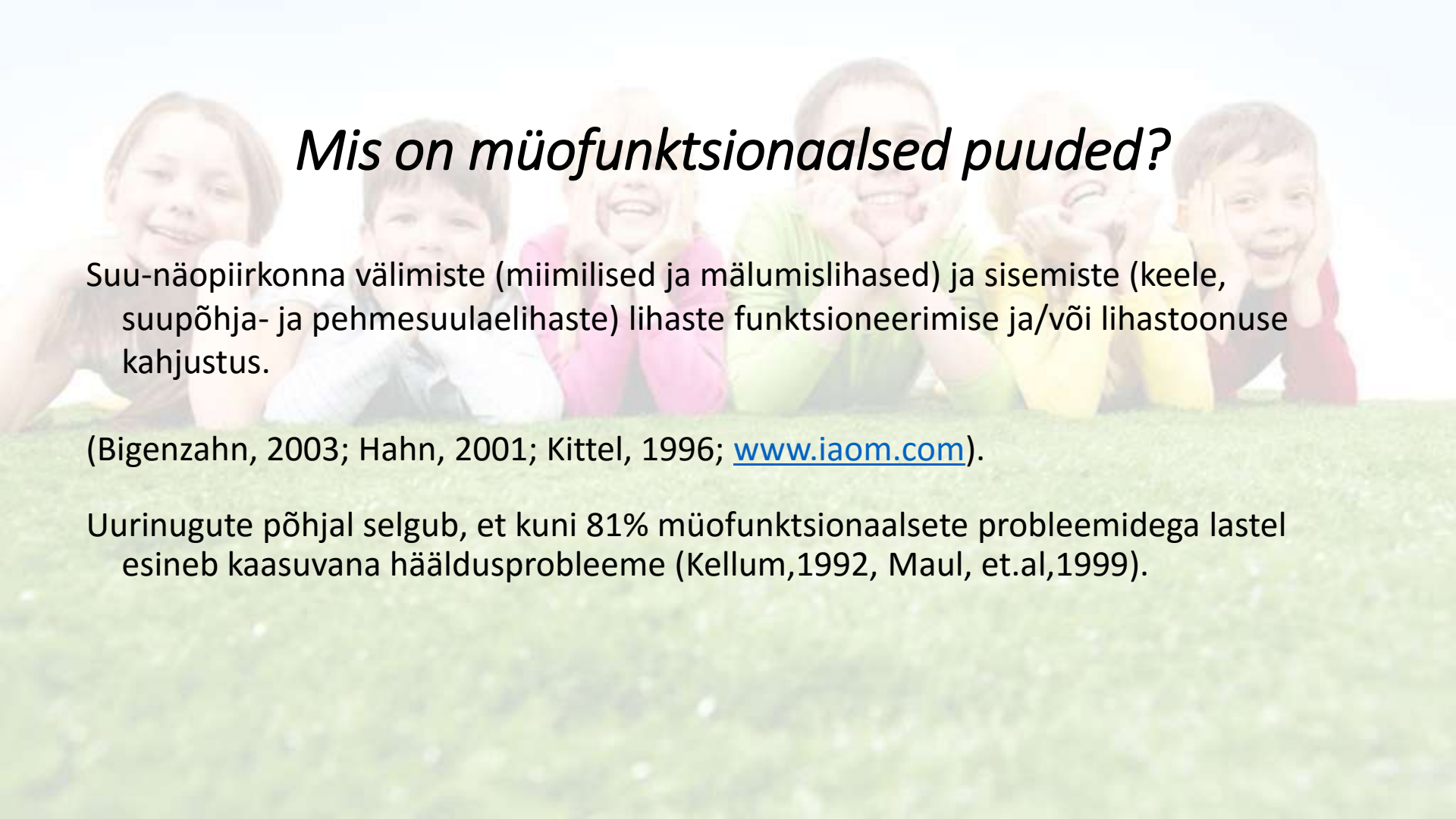

Näo- ja lõualuude piirkonna funktsioonianomaaliad - meeskonnatöö

Lagle Lehes

SA TÜK Kõrvakliinik
OÜ Ortodontiakeskus

Tallinn 2016

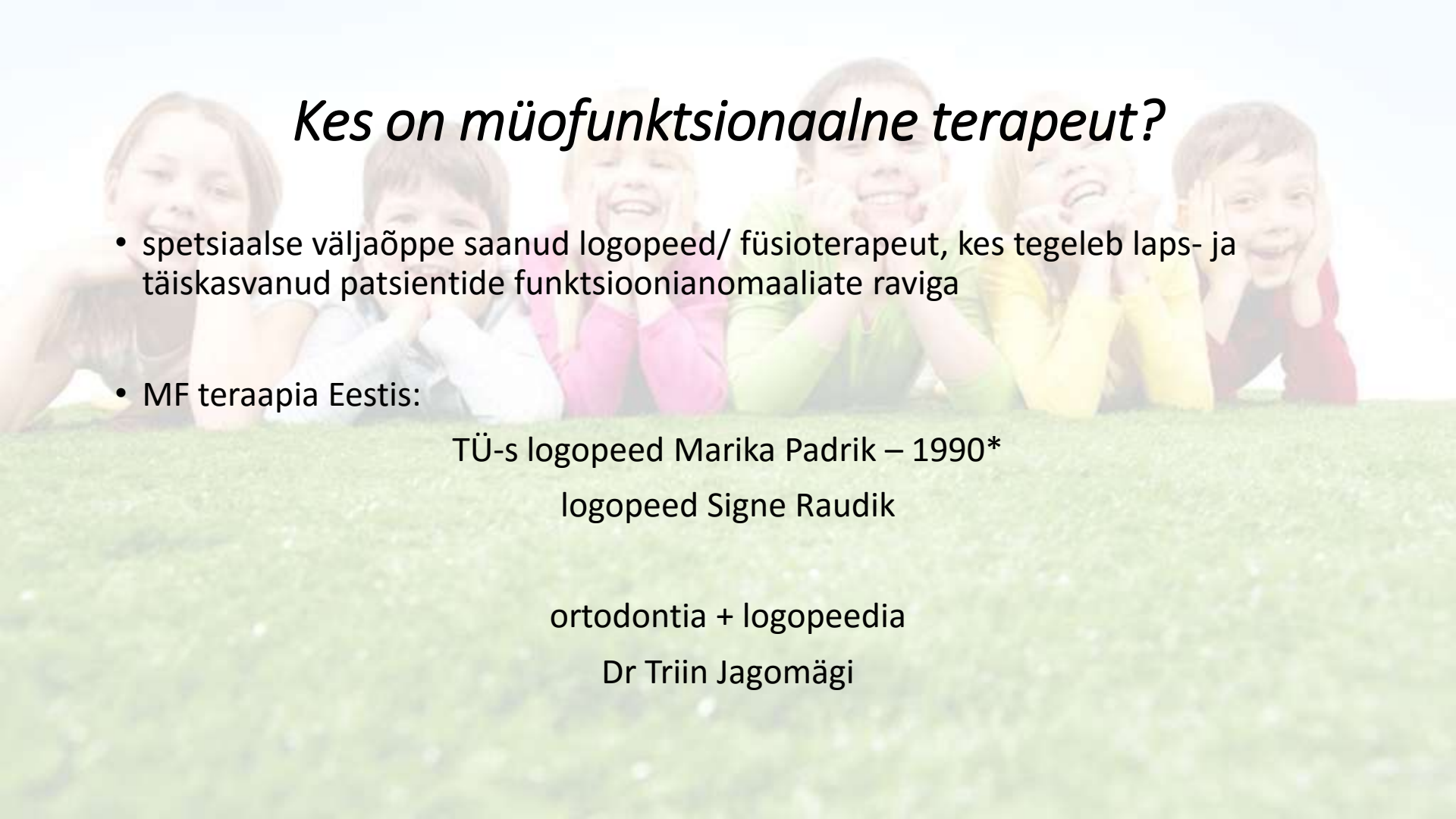

Mis on müofunktsionaalsed puuded?

Suu-näopiirkonna välimiste (miimilised ja mälumislihased) ja sisemiste (keele, suupõhja- ja pehmesuulaelihaste) lihaste funktsioneerimise ja/või lihastoonuse kahjustus.

(Bigenzahn, 2003; Hahn, 2001; Kittel, 1996; www.iaom.com).

Uurinugute põhjal selgub, et kuni 81% müofunktsionaalsete probleemidega lastel esineb kaasuvana hääldeprobleeme (Kellum, 1992, Maul, et.al, 1999).

Kes on müofunktsionaalne terapeut?

- spetsiaalse väljaõppe saanud logopeed/ füsioterapeut, kes tegeleb laps- ja täiskasvanud patsientide funktsioonianomaaliatega
- MF teraapia Eestis:

TÜ-s logopeed Marika Padrik – 1990*

logopeed Signe Raudik

ortodontia + logopeedia

Dr Triin Jagomägi

Mida jälgida?

- avatud suu: hingamine toimub suu kaudu (ninahingamine!)
- keele asetsemine puhkeasendis adentaalses või interdentaalses asendis
- kõne: hääldusprobleemid (/s/, /t/, /r/); resonantsipuu (nn nina kinni hää)
- orofatsiaalsed kahjustavad harjumused (nt pöidla imemine)
- magamine (norskamine!?)
- söömine/ neelamine

Funktsioonianomaaliate kujunemine

Ninahingamistakistus
Keele alune kida
Orofatsiaalsed harjumused

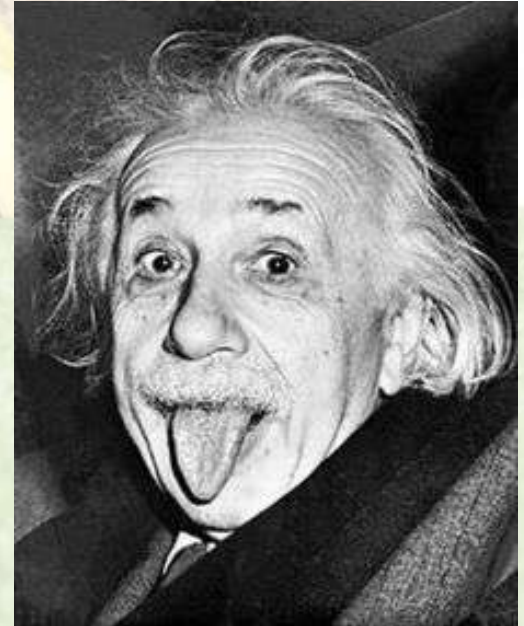
Suuhingamine
Keele puhkeasend suu
põhjas

Keele ja huulte vale asend/
lihastoonuse langus
Hambumushäired
Kehaasendihäired

Atüüpiline neelamismuster
Kõnehäired
Häälehäired

Keel: funktsioon

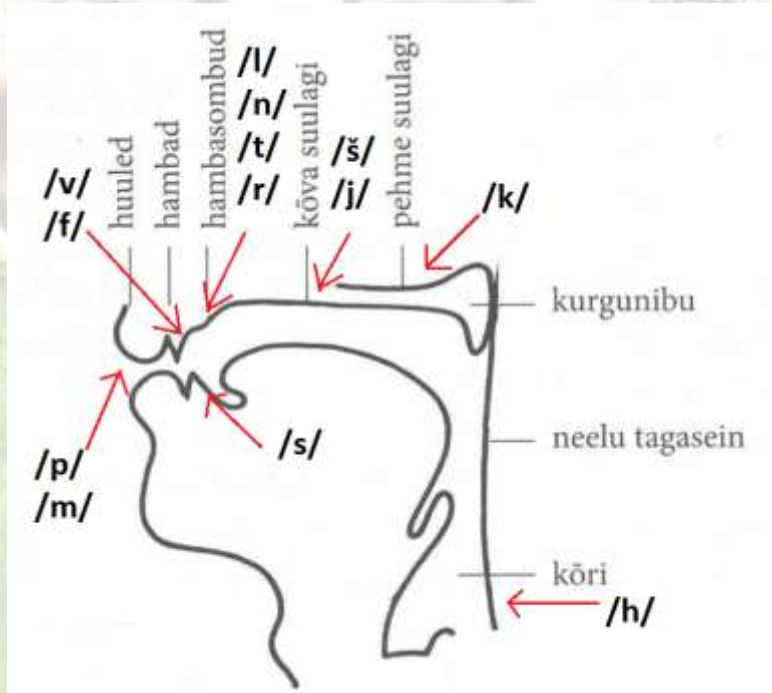
- 1) söömisel on toidu liigutamine suus, mis aitab inimesel toitu mäluda ja õigesti neelata
- 2) rääkimisel õigete häälikute moodustamine
- 3) hammaste puhastamine

Atüüpiline neelamismuster

Interdentaalne hääldus

Keel: teraapia põhimõtted

Logopeed koostab raviplaani eesmärgiga parandada patsiendi keele, huulte ja lõualuu asendit ning neelamismustrihäireid, vajadusel viib läbi kõneravi.

- vabanemine halbadest orofatsiaalsetest harjumustest - 25% 5-13a lastel (Kharbanda jt, 2003);
- ninahingamise kujundamine
- keele staatilise ja dünaamilise asendi parandamine
- näo-lõualuude süsteemi lihaste n.ö ümberõpetamine
- normaalse mälumise ja neelamise kujundamine
- artikulatsioonihäirete ennetamine, vajadusel ravi
- **koostöö teiste erialade spetsialistidega/ koostöö lapsevanemaga**

Keel: keele alune kida

Keel: keele aluse kida mõju elukvaliteedile

- imiku toitmine rinnaga: raske rinnast haarata
- kõnes kannatavad keeletipuhäälikud
- keele puhkeasend suupõhjas: keele keskosa surub vastu ülemist hambakaart
- häiritud on neelamise ettevalmistus: ei suuda toitu koguda külgedelt, moodustada “head” *bolust*
- infantiilne neelamismuster: keele asend neelatamisel inter- või addentaalselt
- toiduosakesed jäävad suhu: suuhügieen + aspiratsioonioht

Keel: keelekida imikul

Keelekida esinemissagedus on erinevatel andmetel 2,8 – 10,7% vastsündinutest.

Edmunds J, Miles SC, Fulbrook P (2011) *Tongue-tie and breastfeeding: a review of the literature.*

Mida pikem on rinnaga toitmise periood, seda väiksem on tõenäosus hambakaarte suhte anomaalia tekkeks.

Pudelist toitmine võib põhjustada harjumust hoida keelt hambakaarte vahel ning suu sõõrlihase hüpotoonust.

Labbok M et al. *Does breast-feeding protect against malocclusion?* Am J Prev Med, 1987;3(4):227-32

Keel: keelekida hindamine

-
- 1) kida kinnituse hindamine: eesmine või tagumine
  - 2) keele liikuvuse hindamine
  - 3) häiritud funktsioonide hindamine: artikulatsioon, hingamine, mälumine

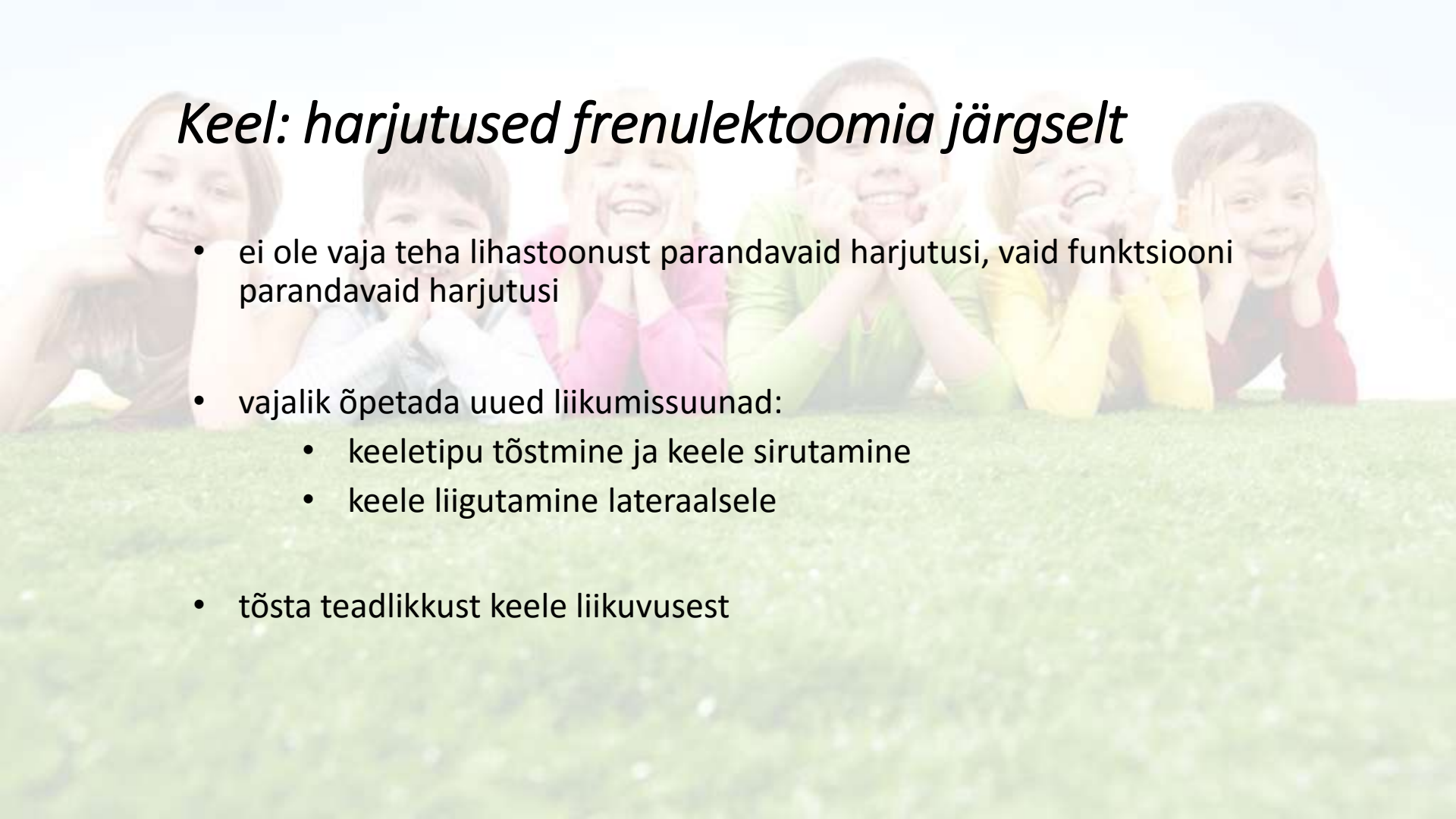
Keel: keelekida hindamine Kotlow järgi

- mõõdetakse “vaba keele” pikkus (18.kuu vanune laps)

kliiniliselt normi piires	> 16mm
1.aste:	
vähene keelekidasus	12-16mm
2.aste:	
mõõdukas keelekidasus	8-11mm
3.aste:	
raske keelekidasus	3-7mm
4.aste:	
totaalne keelekidasus	< 3mm

Keel: keelekida vabastamine

- sünnitusmajas kohe või hiljem näo- ja lõuakuude kirurg
- alates 8.-9.-eluaastast kohaliku tuimestusega, noorematel üldnarkoosis
- võimalikult kiiresti alustada harjutustega keele funktsiooni parandamiseks

Keel: harjutused frenulektoomia järgselt

- ei ole vaja teha lihastoonust parandavaid harjutusi, vaid funktsiooni parandavaid harjutusi
- vajalik õpetada uued liikumissuunad:
  - keeletipu tõstmine ja keele sirutamine
  - keele liigutamine lateraalsele
- tõsta teadlikkust keele liikuvusest

Keel ja hingamine: Ott

2a vanuses:

suuhingaja
öised hingamispausid
keele alune kida
keele liikuvus piiratud lateraalselt ja
üles ja alla (aspiratsioonioht!)

2a3k vanuses: AE + TE -> hingamine vaba

Keel ja hääldamine: Ott

4a 9k vanuses: hääldusprobleemid /r/

Näo- ja lõualuude kirurgi konsultatsioon:

- keelekidasus: keele liikuvus piiratud
- ülemine huulekida lühike ning laia kinnitusega
- logopeedilised probleemid

4a 11k vanuses: ülahuule ja keelekida frenuloplastika

4a 9k

5a 1k

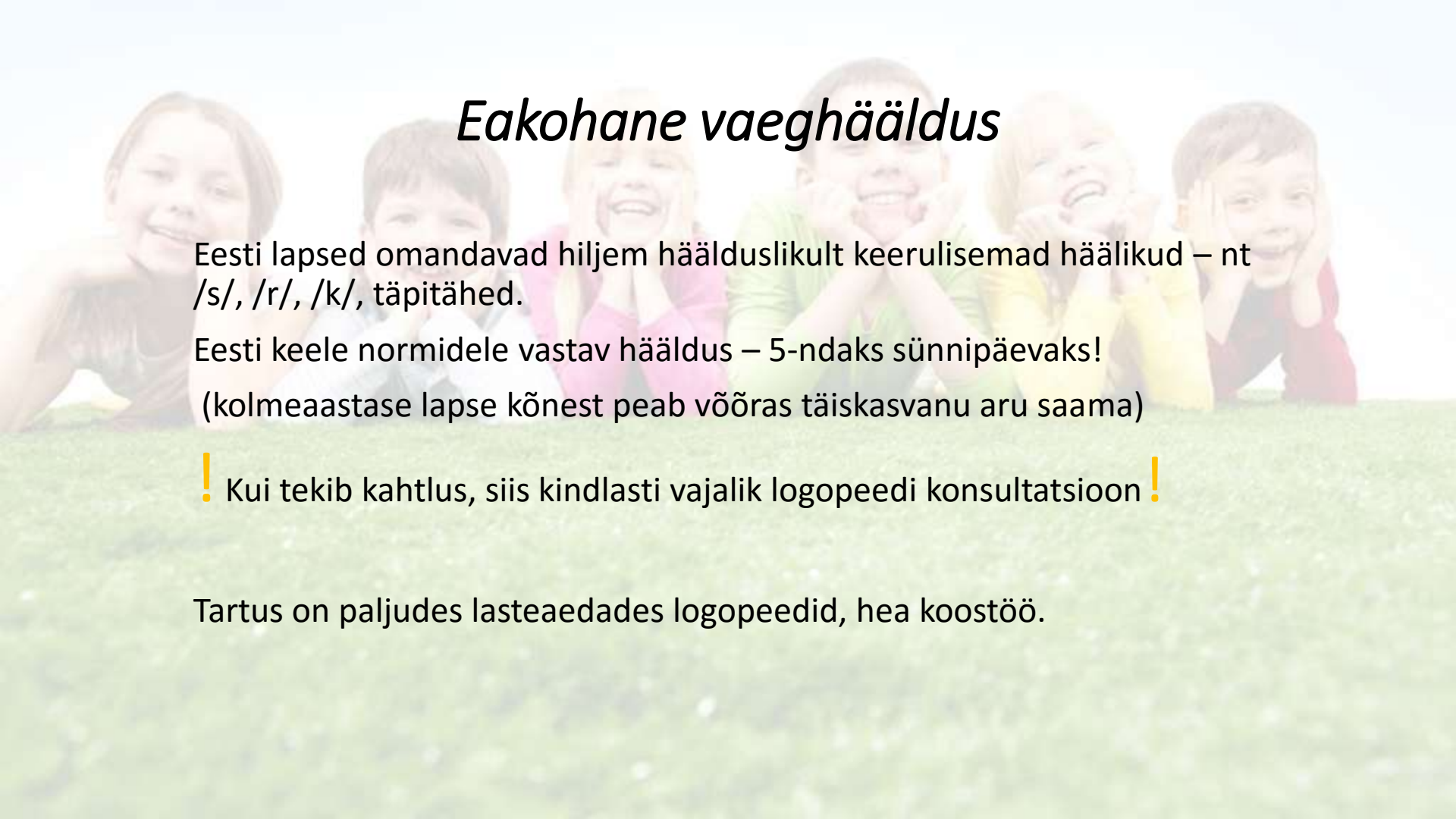

Keel: Otti /r/-häälik pre- ja post-op

Pre-op

Post-op

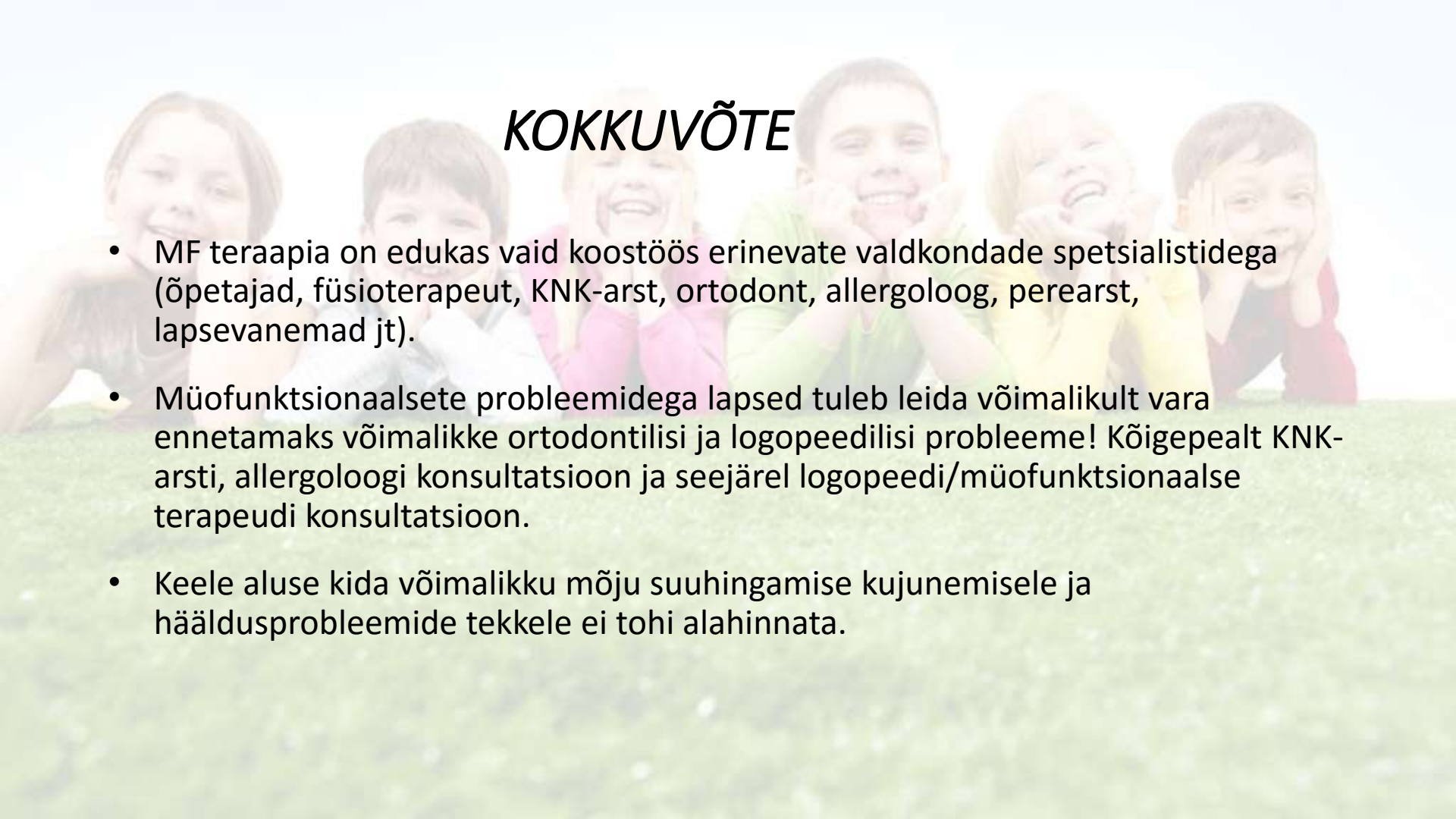
Eakohane vaeghääldus

Eesti lapsed omandavad hiljem häälduslikult keerulisemad häälikud – nt /s/, /r/, /k/, täpitähed.

Eesti keele normidele vastav hääldus – 5-ndaks sünnipäevaks!
(kolmeaastase lapse kõnest peab võõras täiskasvanu aru saama)

! Kui tekib kahtlus, siis kindlasti vajalik logopeedi konsultatsioon !

Tartus on paljudes lasteaedades logopeedid, hea koostöö.

KOKKUVÕTE

- MF teraapia on edukas vaid koostöös erinevate valdkondade spetsialistidega (õpetajad, füsioterapeut, KNK-arst, ortodont, allergoloog, perearst, lapsevanemad jt).
- Müofunktsionaalsete probleemidega lapsed tuleb leida võimalikult vara ennetamiseks võimalikke ortodontilisi ja logopeedilisi probleeme! Kõigepealt KNK-arsti, allergoloogi konsultatsioon ja seejärel logopeedi/müofunktsionaalse terapeudi konsultatsioon.
- Keele aluse kida võimalikku mõju suuhingamise kujunemisele ja hääldeprobleemide tekkele ei tohi alahinnata.

VASTUVÕTULE SUUNAMINE

- SA TÜK Kõrvakliinik

vajalik saatekiri perearstilt, ortodondilt, KNK-arstilt jt
registreerimine üldregistratuuri telefonil 7319100

- Ortodontiakeskus OÜ

saatekirjata, registreerimine 7401756 (Tartu), 6776800 (Tallinn)

Tartus logopeedid/MF terapeudid: Liis Saarma ja Lagle Lehes

Tallinnas füsioterapeudid/ MF terapeudid Egne Õitspuu ja Pille Voogla

Täna tähelepanu eest!

Lagle.Lehes@kliinikum.ee